

8. HYVINVOINTIOSASTO

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Hyvinvointiosaston perustehtävänä on vastata kunnan poikkihallinnollisesta hyvinvoinnin laaja-alaisesta edistämisestä. Hyvinvointipalveluiden toimintaa ohjaavat kuntastrategiaan ja kuntastrategian liitetaulukkoon sekä laajaan hyvinvointikertomukseen ja vuosittaiseen hyvinvointisuunnitelmaan kirjatut visiot, päämäärät, tavoitteet ja toimenpiteet. Hyvinvointiosaston työtä arvioiva hyvinvointisuunnitelma 2021 on laadittu sähköisellä FCG:n hyvinvointikertomus – ohjelmalla, ja se on tilinpäätöksen liitteenä. Hyvinvointipalvelujen vastuualueeseen kuuluvat hyvinvointipalvelut, nuorisopalvelut, liikuntapalvelut, kirjastopalvelut ja kulttuuripalvelut (sis. Lamminahon museotoiminnan). Vastuualueen johtajana on hyvinvointijohtaja ja muuta henkilökuntaa ovat palvelusihteeri, hyvinvointikoordinaattori, koulunuorisotyöntekijä ja etsivä nuorisotyöntekijä (molemmat projektirahoituksella) sekä nuorten työpajalla (projektirahoituksella) työskentelevät yksilövalmentaja (100%) ja työvalmentaja (50% prosentoin työpajalla). Hyvinvointiosastolla työskenteli 10/2020 alkaen hyvinvointisuunnittelija, jonka tehtävä jatkui vuoden 2021 loppuun. Hyvinvointisuunnittelijan määräaikainen tehtävä jatkuu myös vuoden 2022 ajan. Kirjastossa työskentelee kirjastonhoitaja ja kirjastovirkailija sekä oppisopimuksella kirjastoharjoittelija. Kirjastossa on lisäksi työskennellyt työllistämismäärärahoilla kirjastotyöntekijöitä. Hyvinvointiosasto vastaa kerho- ja liikuntatilojen varauksista sekä vuokrien laskutuksesta. Näihin liittyvä tulokertymä pieneni suhteessa talousarvioon koronavuonna 2021. Hyvinvointiosaston toimintatuotot olivat yhteensä 167 430 €, toimintakulut -772 897 € ja vuosikate -605 467 €. Suunnitelman mukaiset poistot -25 153 €.

Osaston toimintakertomus

Hyvinvointijohtajan katsaus

Hyvinvointipalveluiden tavoitteena on tukea kaikenikäisten vaalalaisten hyvinvointia yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Hyvinvointityön lähtökohtana on kuntalaisten koettu hyvinvointitieto sekä indikaattoritieto. Keskeisenä työtapana on ikäkausiverkostotyö. Henkilöstömme tekee kehittämistyötä kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi myös alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Näitä ovat mm. Pohjois-Suomen AVI:n HyTe neuvottelukunta, PPSHP:n hyte yhdyshenkilöverkosto ja elintapaohjaajien sekä osallisuuden edistäjien verkosto, Pohjois-Suomen AVI:n ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto ja MiePäVäki -verkosto. MiePäVäki -verkosto kehittää mielenterveys- ja päihdetyötä sekä lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn keskittyvää työtä. Vaalan kunta on myös Terve kunta verkoston jäsen ja vuonna 2021 kunta jatkoi myös Terve kunta -verkoston johtoryhmän jäsenenä. Lisäksi Vaalan kunta kutsuttiin THL:n arviointitoiminnan ohjausryhmään. Verkostotyön ydintavoitteena on tuoda alueellinen ja kansallinen osaaminen osaksi myös Vaalan kunnan hyvinvointityön kehittämistä.

Maaliskuussa 2020 alkanut koronapandemia vaikutti merkittävästi hyvinvointiosaston toimintaan myös vuoden 2021 aikana. Rajoitusten vuoksi toimintojen ja palvelujen oli keskeytyneenä tai toimi rajoitetusti. Merkittävin kulttuurinen tapahtuma koronaepidemian laannuttua kesällä 2021 oli elokuun alussa ensimmäistä kertaa toteutettu Valentin Vaala elokuvafestivaali. Kolmipäiväinen festivaali sai runsaasti positiivista näkyvyyttä ja palautetta. Tapahtuman rahoituksen organisoi ja tapahtuman tuotti Brandstein Oy. Tapahtuman toteutuksessa oli mukana useita vaalalaisia

yhdistyksiä. Lamminahon talon toimintaa järjestettiin supistetusti kesällä 2021. Toimintakautta lyhensi museoalueen päärakennuksen lattiaremontin viimeistely tuvan puolella. Marraskuussa Oulujokilaakson kuntien yhteistyönä toteutettiin myös itsenäiset valo- ja äänitaidetapahtumat jokaisessa kunnassa. Taiteellisesta johtamisesta vastasi Pohjoinen Oopperakompania. Vaalassa tapahtuma toteutettiin Pelsolla Lumotun Hallan maassa ja se sai nimen Hallavalot. Lämmin kiitos kaikille yhteisistä upeista tapahtumista vuonna 2021. Erityiset kiitokset aktiivisille yhdistyksillemme.

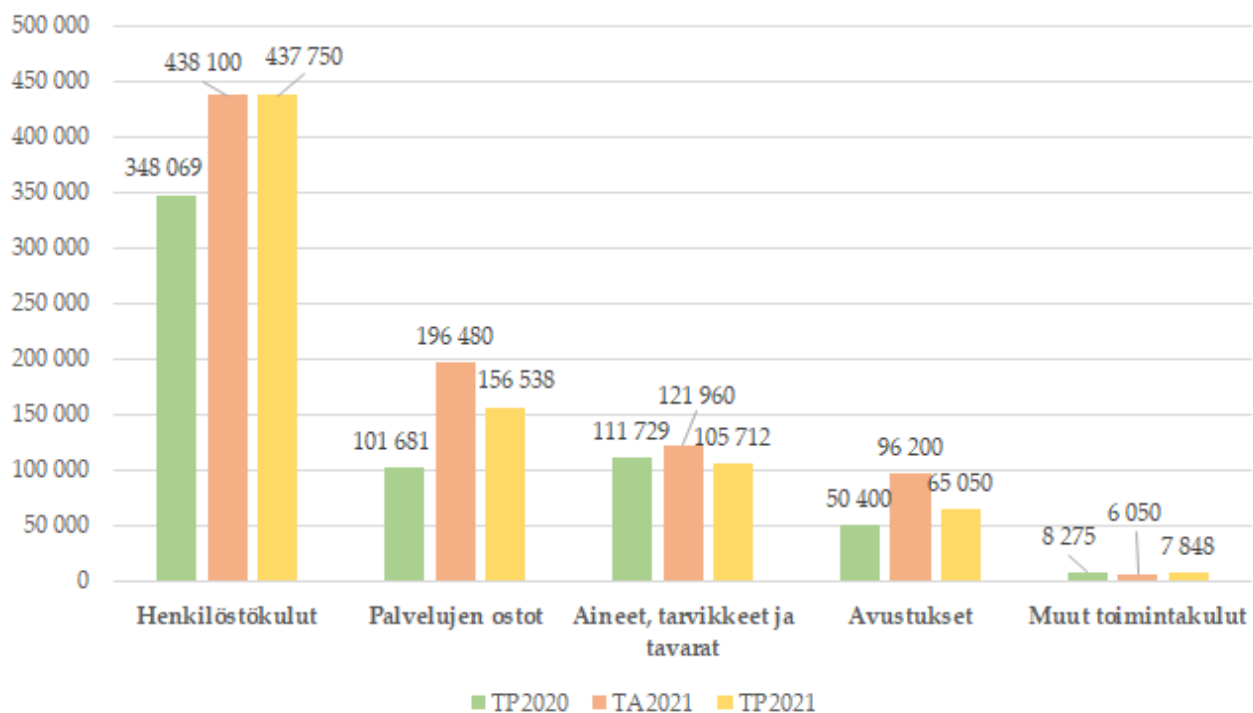
Kirjaston toimintaan vuoden 2021 alkupuolella koronaepidemian lisäksi vaikutti useamman kuukauden ajan kirjastossa tehty sisäremontti. Syyskuussa 2020 alkanut remontti siirsi lainaus- ja palautustoiminnan konttikirjastoon. Remontoitu kirjasto otettiin käyttöön kesäkuun alussa 2021. 9.6.2021 pidettyjä etäavajaisia on Vaalan kunnan facebookista katsottu 1700 kertaa. Sisäremontin yhteydessä kirjastoa uudistettiin myös vastaamaan paremmin tämänpäivän vaatimuksia kohtaamispaikasta ja tapahtumapaikasta.

Hyvinvointiosasto alitti talousarvion useimmilla palvelualueilla. Nuorisotyössä talousarvio ylittyi talousarviossa huomioimattomista poistoista johtuen. Nuorten työpajatoiminta ylittyi hieman. Tämä ylitys johtui pääasiassa arvioitua suuremmista leasingkuluista ja henkilöstökuluista. Kulttuuripalveluissa talousarviossa ei ole huomioitu Keskitiesäätiön eikä OKM:n hankerahoitusta, joista päätökset saatiin vuoden 2021 puolella. Koronapandemiasta johtuen säästöä tuli toteutumatta jääneistä liikuntapalveluista ja muista hyvinvointia edistävästä palveluista, kulttuuritapahtumista ja -palveluista, keskeytyneestä nuorisotilatoiminnasta ja kirjastopalveluista. Vuonna 2021 toteutimme lisäksi Koulunuorisotyö Vaalan yhtenäiskoulussa ja lukiossa -hanketta. Hanke käynnistyi vuoden 2020 puolella.

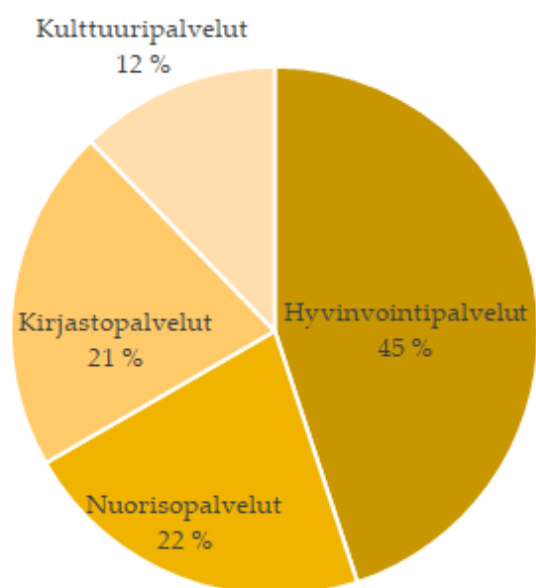
Hyvinvointiosaston henkilöstölle lämmin kiitos vuodesta 2021. Poikkeuksellinen vuosi on jälleen takana. Monenlaisia haasteita olemme työssämme kohdanneet, mutta yhdessä niistäkin on selvitty. Ylpeänä voin kyllä todeta, että hyvinvointiosastolla on ammattitaitoista ja osaavaa henkilöstöä! Olemme verkostoituneet ansiokkaasti sekä paikallisesti että alueellisesti. Lämmin kiitos kaikille yhteisestä hyte-työstä vuonna 2021.

Pirjo Nikula
hyvinvointijohtaja

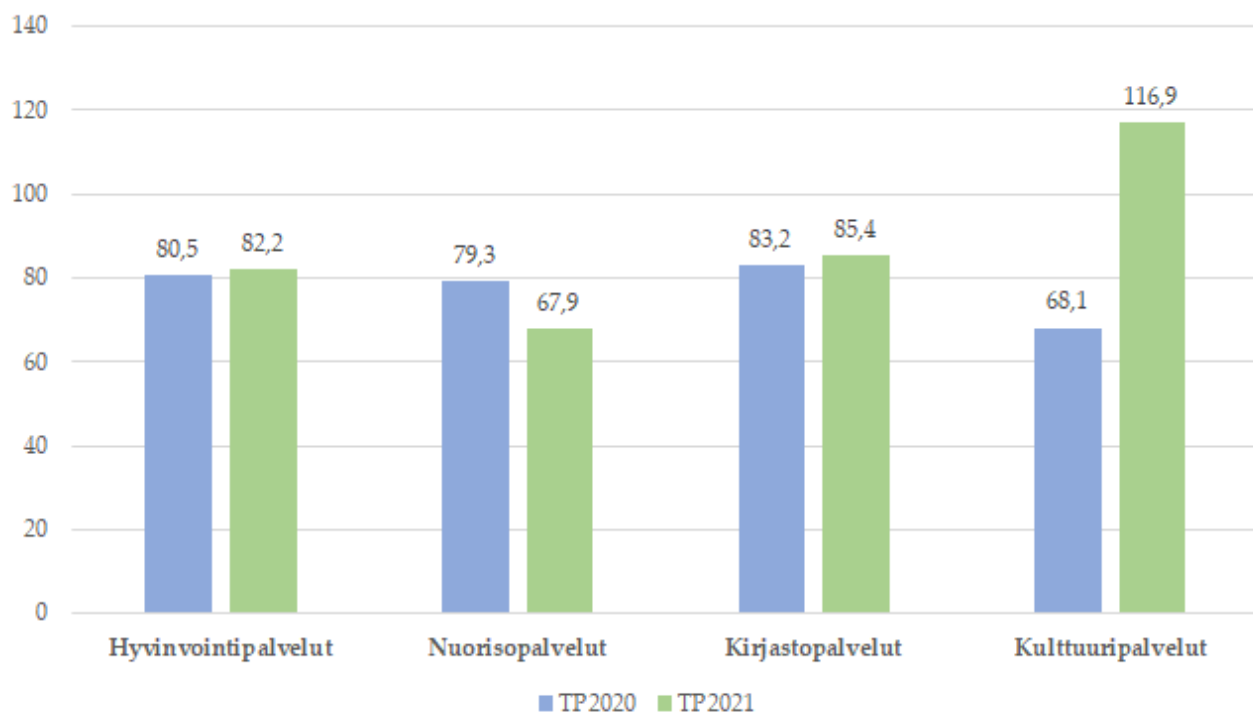
Hyvinvointiosasto, toimintakulut

Hyvinvointiosasto, kulujakauma vastuualueittain TP2021

Hyvinvointiosasto, toteumaprosentti (%) (toimintakate)

	TP2021	TA2021 (muutos +alkuperäinen)	TOT%	Muutos € TA2021vsTP2020	TP2020
TOIMINTATUOTOT	167 430	131 850	126,99 %	40 326	91 524
Myyntituotot	10 806	17 550	61,57 %	7 400	10 150
Maksutuotot	2 564	2 700	94,96 %	1 480	1 220
Tuet ja avustukset	153 000	107 700	142,06 %	30 768	76 932
Muut toimintatuotot	1 060	3 900	27,19 %	678	3 222
TOIMINTAKULUT	-772 897	-858 790	90,00 %	-238 637	-620 153
Henkilöstökulut	-437 750	-438 100	99,92 %	-90 031	-348 069
Palvelujen ostot	-156 538	-196 480	79,67 %	-94 800	-101 680
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-105 711	-121 960	86,68 %	-10 231	-111 729
Avustukset	-65 049	-96 200	67,62 %	-45 800	-50 400
Muut toimintakulut	-7 849	-6 050	129,73 %	2 224	-8 274
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-605 467	-726 940	83,29 %	-198 311	-528 629

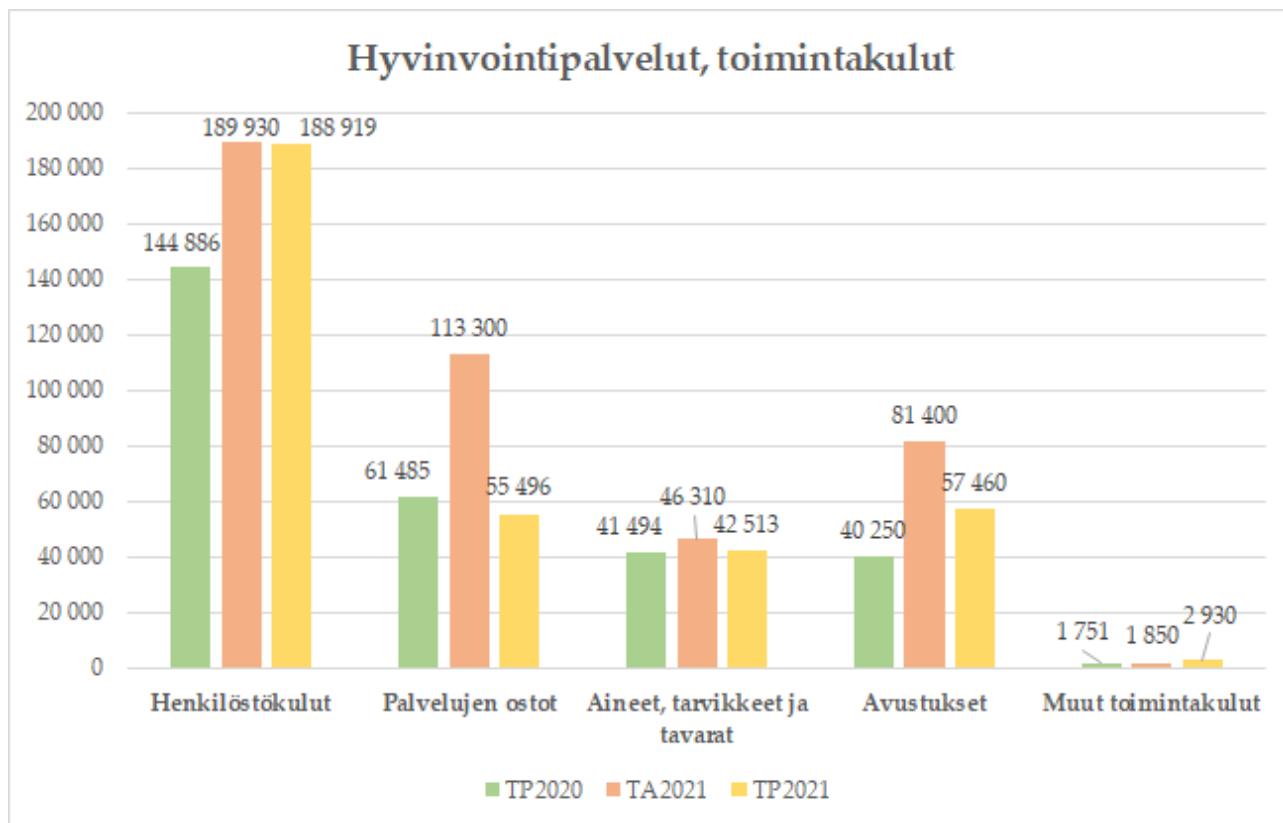
8.1. Hyvinvointipalvelut

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Hyvinvointipalveluita ovat kaikki sellaiset palvelut, joita kunta järjestää kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi (hyvinvointisuunnitelma 2021). Hyvinvointisuunnitelma on tilinpäätöksen liitteenä ja siihen on kirjattu arviointia toimenpiteiden toteuttamisesta vuonna 2021. Erilaisen kuntalaisilta kerätyn tiedon perusteella on valikoitunut tulevien vuosien kehittämisteemoiksi neljä kokonaisuutta: ikäihmisten kotona pärjäämisen edistäminen, yksinäisyyden lievittäminen, ehkäisevän päihdetyön kehittäminen ja koulukiusaaminen. Viidenneksi teemaksi nousi vuonna 2021 toteutetun Minun arkeni ja elämäni -kyselyn pohjalta taloudellinen hyvinvointi. Taloudelliseen hyvinvointiin liittyvät huolenaiheet koskettavat kaikenikäisiä kuntalaisiamme.

Ehkäisevän päihdetyön ohjelma 2021- 2025 hyväksyttiin hyvinvointilautakunnassa joulukuussa 2020. Hyvinvointipalveluissa tehtiin tiivistä yhteistyötä myös Verty -hankkeen kanssa. Liikunnan edistämiseksi tuotetaan erilaisia liikunnallisia hyvinvointipalveluita kaiken ikäisille kuntalaisille sekä erityisryhmille. Vuonna 2019 Vaalan kunta käynnisti yhteistyön Ikäinstituutin ja 17 vaalalaisen yhdistyksen kanssa Voimaa vanhuuteen mentorointiohjelmassa. Koronaepidemian vuoksi yhteistyö sai jatkoajan vuodelle 2021. Rajoitusten salliessa vuonna 2021 järjestettiin liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi uintiretkiä, allasjumppaa ja kuljetusta Rokualle sekä maksutonta kuntosalitoimintaa yhteistyössä Vaalan Fysioterapian kanssa ikäihmisille.

Hyvinvointiosasto organisoii myös kunnan vaikuttamistoimielinten toiminnan. Vaalan hallintosääntö 2020 mukaan kunnan vaikuttamistoimielimenä toimivat nuorisoneuvosto, vanhus- ja vammaisneuvosto, vapaa-ajan asukasneuvosto sekä lapsiparlamentti. Lapsiparlamentti on uusi vaikuttamistoimielin, jonka tehtävänä on varmistaa lasten tulevan kuulluksi heitä itseään koskevassa kunnan päätöksenteossa, toiminnassa ja kehittämisessä. Lapsiparlamentin perustaminen päätettiin hyvinvointilautakunnassa syksyllä 2020. Toiminta käynnistyy vuoden 2021 alusta. Hyvinvointipalveluiden toimintatuotot olivat 7414 €, toimintakulut 347 318 € ja vuosikate - 339 904 €.

	TP2021	TA2021 (muutos +alkuperäinen)	TOT%	Muutos € TA2021vsTP2020	TP2020
TOIMINTATUOTOT	7 414	19 100	38,81 %	6 832	12 268
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00 %	0	0
TOIMINTAKULUT	-347 318	-432 790	80,25 %	-142 924	-289 866
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-339 904	-413 690	82,16 %	-136 091	-277 599
Suunnitelman mukaiset poistot	0	0	0,00 %	0	0

8.2. Nuorisopalvelut

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

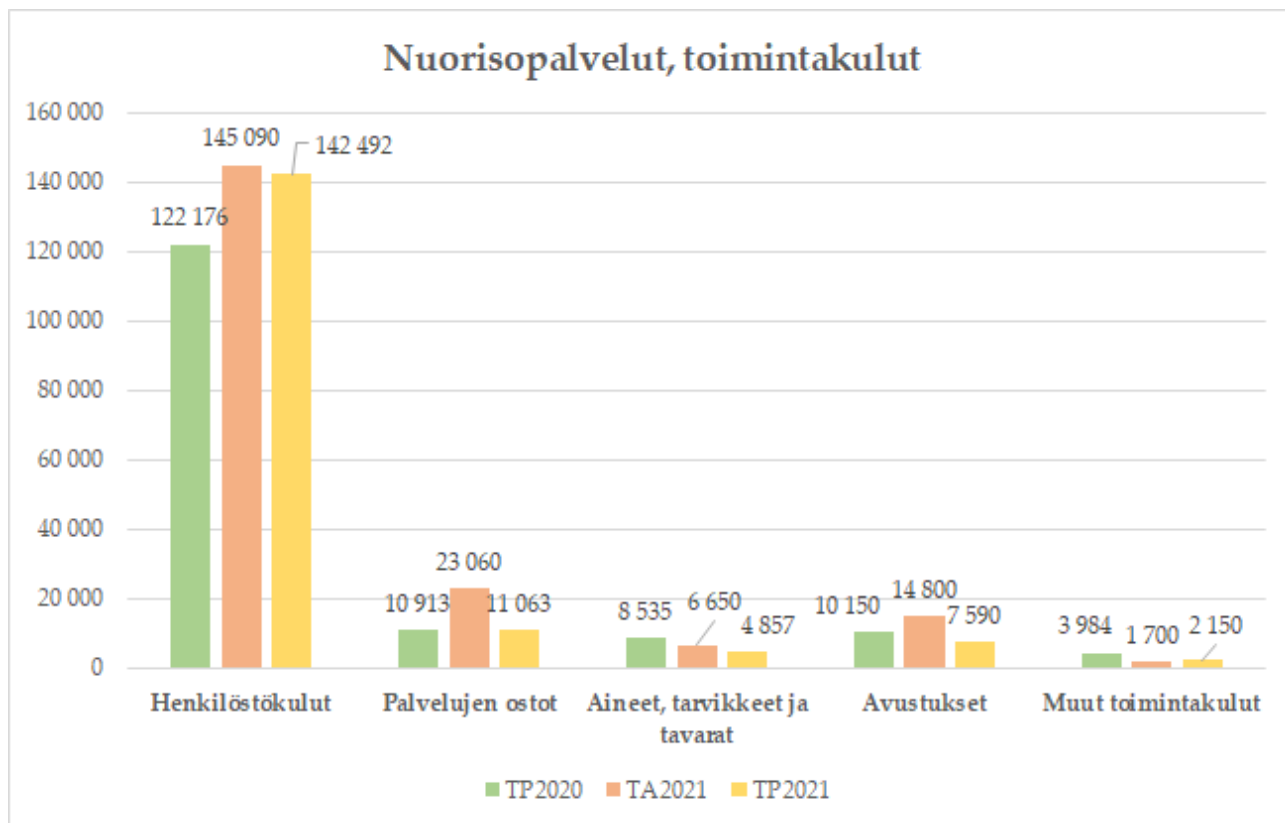
Nuorisopalvelut vastaavat nuorisolain mukaisista kunnan nuorisotyöhön kuuluvista tehtävistä Näihin kuuluvat mm. nuorisotilatoiminta, nuorten kesätyöllistäminen ja vapaa-ajan toiminnan organisointi yhteistyössä järjestöjen kanssa sekä erityisnuorisotyö, johon kuuluu etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta. Vuonna 2020 haettiin ja saatiin Pohjois-Suomen AVI:lta Koulunuorisotyö Vaalan yhtenäiskoulussa ja lukiossa -hanke. Rahoituksen varmistuttua toiminta käynnistettiin loppuvuonna 2020. Hanke jatkuu vuonna 2021. Koronapandemia sekä sisäilmanongelmat vaikuttivat merkittävästi kunnan nuorisopalveluiden työhön. Nuorisotilatoiminta oli käytännössä pitkiäkin aikoja keskeytyneenä.

Vaalan kunta on mukana vuonna 2021 Sitra Labissa eli Sitran omassa tulevaisuuslaboratoriossa. Sitra Lab mahdollisti osallistujilleen puolen vuoden mittainen käytännönläheinen koulutusohjelma. Kokeilevan luonteen ja käytännönläheisyyden vuoksi koulutusohjelmassa on keskitytty yhteen aiheeseen kerrallaan. Ensimmäisen Labin aiheena on ollut lasten ja nuorten eriarvoistuminen. Vaalan kunta halusi vuonna 2021 parantaa Sitra Labin koulutusohjelman avulla nuorten demokraattisen osallistumisen mahdollisuuksia erityisesti niillä digitaalisilla alustoilla, jotka ovat jo

nuorten käytössä. Tarkoitus oli luoda kunnalle, koululle, kunnan päättäjille ja kuntalaisille yhteinen keskusteluareena ja toimintamalli, jossa kaikki ovat tasa-arvoisessa asemassa. Nuoret osallistuivat myös itse kehittämistyöhön. Vaalaisille nuorille ja luottamushenkilöille järjestettiin 20.10.2021 myös yhteinen demokratiapäivä.

Nuorisolain 10 §:n mukaan etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Kun kunta järjestää etsivää nuorisotyötä, sen tulee nimetä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava kunnan viranhaltija tai kuntaan työsopimussuhteessa oleva henkilö. Kunnan etsivä nuorisotyöntekijä siirtyi määräaikaiseen työsuhteeseen hyvinvointisuunnittelijaksi vuonna 2020. Lokakuussa 2020 rekrytoitiin etsivälle nuorisotyöntekijälle sijainen. Sijaisuus jatkui vuoden 2021 loppuun. Vaalan kunta on hakenut ja saanut valtionavustusta palkkauskustannuksiin 30 000 euroa. Toimintakulut ovat -36984 € ja vuosikate -6984 €

Pohjois-Suomen AVI myönsi Vaalan kunnalle avustusta nuorten työpajatoiminnan toteuttamiseen 33 000 euroa. Nuorten työpaja teki tiivistä yhteistyötä Verty - hankkeen sekä Oulunkaaren LÄHDE-hankkeiden kanssa. LÄHDE -hankkeen kanssa toteutettiin yhteistyö Pelsolla olevan Lumotun Hallan maassa betoninen toivomuskaivo -taideteos. Yhteistyöhön osallistui useita yhteistyökumppaneita. Nuorten työpajalla työskentelee 100 %:n työajalla yksilövalmentaja. Yksilövalmentaja tukee nuorta oman polun löytämisessä mm opiskelu- ja työasioissa. Yksilövalmennus on valmentautujan elämänhallinnan, toimintakyvyn ja tulevaisuuden suunnittelun tukemista, kuuntelua, asioiden selvittelyä ja tarvittaessa tukipalveluiden piiriin ohjaamista. Yksilövalmentaja ohjaa, tukee, auttaa ja tapaa nuorta tarpeen mukaan hänen kotonaan, toimistolla, virastoissa, verkostotapaamisissa ja yksilö- ja ryhmätapaamisissa. Yksilövalmennus on verkostotyötä, jota tehdään tiiviissä yhteistyössä kunnan eri osastojen, työvalmentajan, työllistämiskoordinaattorin/ kuntouttavan työtoiminnan ohjaajan sekä Oulunkaaren kuntayhtymän eri palvelualojen asiantuntijoiden kanssa. Vaalassa toimii seinätön työpaja nuorille. Seinätön työpaja on pajatoimintamuoto, jossa työvalmentaja (50%) käyttää valmennuksellista työotetta myös pajan seinien ulkopuolella. Pajan tarkoitus on parantaa nuoren valmiuksia päästä avoimille työmarkkinoille tai koulutukseen sekä lisätä alueen työmarkkinatietoutta. Seinättömän työpajan toiminta on jalkautuvaa käytännön työtä kunnan eri osastoille, lähialueen yrityksiin tai yhdistyksiin. Nuorten työpajan valtionosuus on 33 000 € vuonna 2021, toimintakulut -65 400 € ja vuosikate -32 400 €. Talousarvio ylittyi 850 €:lla, mikä johtui arvioitua isommista leasingkuluista sekä henkilöstökuluista.

	TP2021	TA2021 (muutos +alkuperäinen)	TOT%	Muutos € TA2021vsTP2020	TP2020
TOIMINTATUOTOT	110 905	107 000	103,65 %	30 068	76 932
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00 %	0	0
TOIMINTAKULUT	-168 152	-191 300	87,90 %	-35 541	-155 759
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-57 247	-84 300	67,91 %	-5 473	-78 827
Suunnitelman mukaiset poistot	-12 454	0	0,00 %	12 603	-12 603

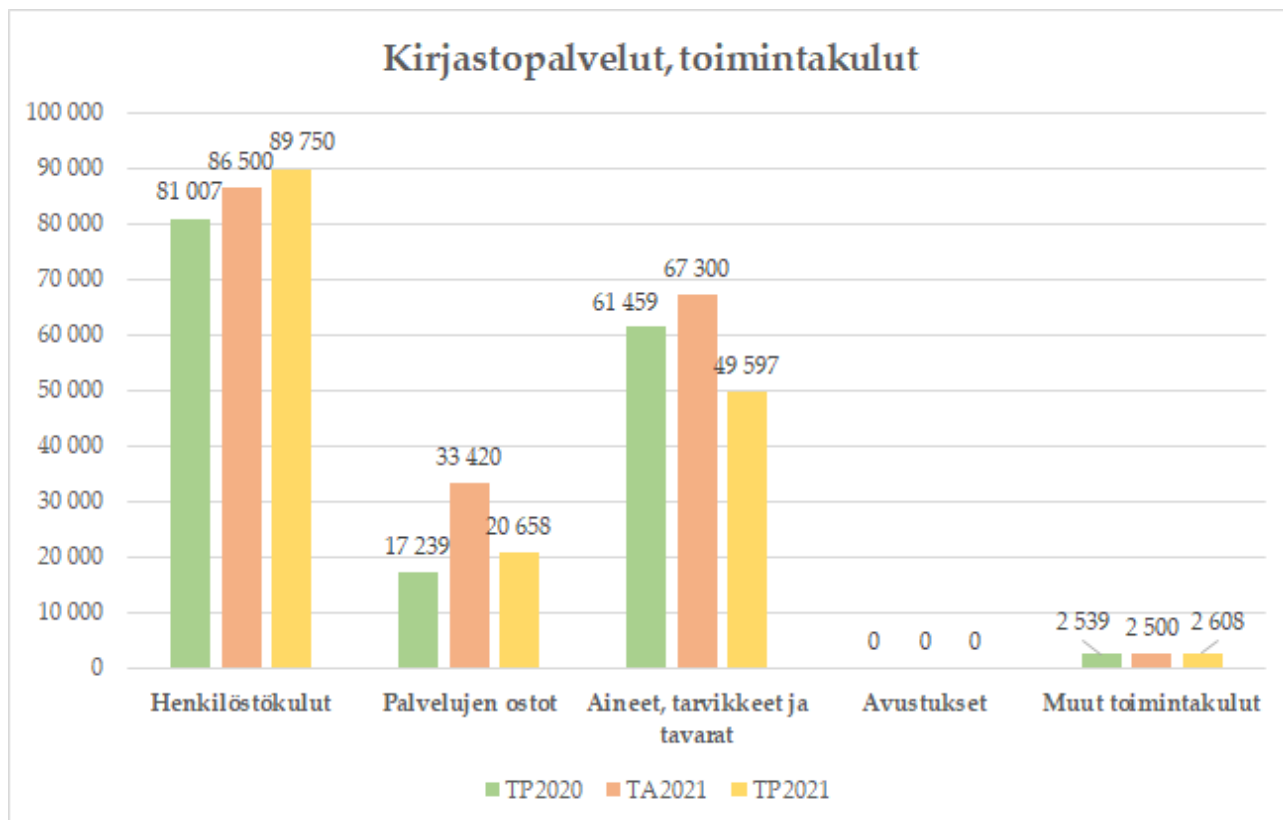
8.3. Kirjastopalvelut

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Vaalan kirjasto kuuluu OUTI-kirjastoverkkoon. Kirjaston palvelua kehitetään ja monipuolistetaan osana OUTI-kirjastokimppaa. Kirjaston palveluun kuuluu myös liikuntavälinelainausta. Kotiseutukokoelmaan kerätään muistiinmerkittyä tietoa kotikunnastamme. Vuonna 2021 kirjastossamme oli fyysisiä asiakaskäyntejä 11 095 ja verkkokäyntejä 17 240. Kirjastossa oli aukiolotunteja yhteensä 2 683 (henkilökunta paikalla + omatoimikirjaston aukiolotunnit). Käytännössä aukioloaikoja, asiakaskäyntejä ja lainauksia edelleen vähensi korona ja kirjaston remontti, joka alkoi v. 2020 jatkuen 13.6.2021 saakka. Kirjasto oli suljettuna remontin vuoksi. Kirjastopalvelut hoidettiin soveltuvin osin kirjastokontissa 1.1- 24.5. Kirjaston kokoelma kattaa 46 193 nimikettä. Kirjaston toimintakulut vuonna 2021 olivat -162 613 €, toimintatuotot 1977 € ja vuosikate -160 636 €.

Vastuualueen toimintakertomus

Vuosi	2018	2019	2020	2021
Lainaus	42338	31461	26673	26403
Lainoja/as	14,4	11,0	10,0	10,1
Lainan hinta	6,0	5,6	5,7	6,1
Lainat vakinaista henkilöä kohdin	14112	12585	13336	13201
Kirjojen hankinta kpl	1659	1282	1278	1216
Aineiston hankinta kpl	1820	1414	1379	1340
Käynnit/ as	11,3	9,3	4,5	4,0
Tapahtumien osallistujamäärä	416	602	309	476
Verkkokäynnit	7793	13654	16609	17240

	TP2021	TA2021 (muutos +alkuperäinen)	TOT%	Muutos € TA2021vsTP2020	TP2020
TOIMINTATUOTOT	1 977	1 550	127,54 %	-775	2 325
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00 %	0	0
TOIMINTAKULUT	-162 613	-189 720	85,71 %	-27 476	-162 244
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-160 636	-188 170	85,37 %	-28 251	-159 919
Suunnitelman mukaiset poistot	-12 699	-10 907	116,43 %	2 186	-13 093

8.4. Kulttuuripalvelut

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Vaalan kunnassa taiteen ja kulttuurin edistäminen on osa kunnan hyvinvoinnin ja elinvoiman edistämistä. Lisäksi kulttuuritoimintaa edistämällä Vaalan kunta vahvistaa asukkaiden osallisuutta. Hyvinvointiosasto toimii kulttuuripalveluiden vastuullisena toimialaosastona Vaalan kunnassa. Sivistysosasto vastaa osaltaan kulttuuripalveluiden tuottamisesta sivistystyön ja vapaan sivistystyön opetuksessa. Vaalassa kulttuuripalveluja tuottavat kunnan lisäksi järjestöt ja yksityiset henkilöt.

Kunnan tuottamia kulttuuripalveluja ovat:

Kirjasto

Oulujärven kansalaisopisto ja taiteen perusopetus

Kunnan järjestämät tai tilaamat kulttuuriesitykset ja tapahtumat

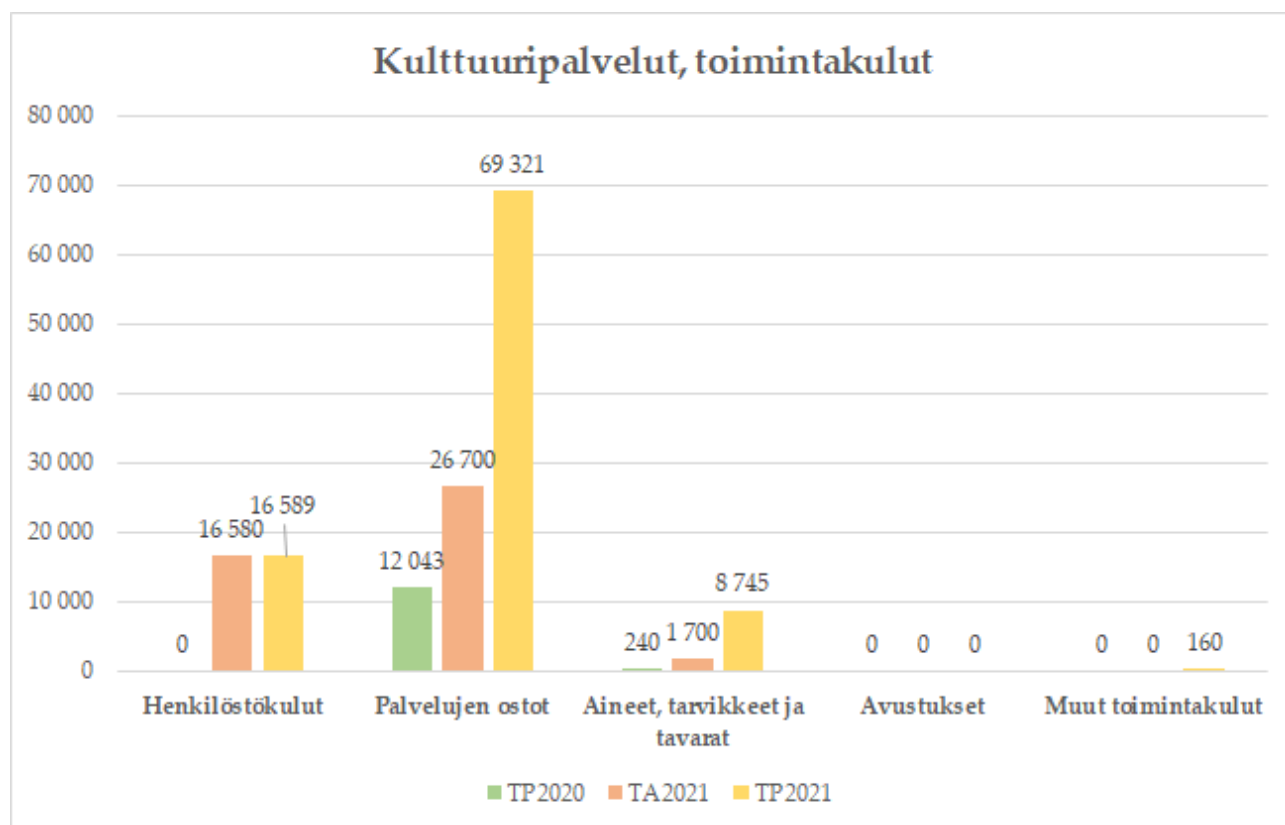
Lamminahon perinnetalon toiminta

Lisäksi kunta avustaa kulttuuritapahtumia ja yhdistysten ja järjestöjen toimintaa kohde- ja toiminta-avustuksilla sekä kumppanuussopimuksin, sekä markkinoimalla tapahtumia sosiaalisessa mediassa. Tapahtumailmoitukset näkyvät myös kunnan nettisivulla tapahtumakalenterissa.

Kulttuuripalveluja kehitetään myös hanketoiminnan avulla. Museoviraston kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti Vaalan kunta vastaa Lamminahon talon käyttökustannuksista ja kesäaikaisesta toiminnasta. Lamminahon talon toimintakausi oli aiempaa lyhyempi tuvan lattian remontoinnin vuoksi.

Humanpolis jätti Rokua Geopark kuntien Muhos, Utajärvi ja Vaala puolesta yhteisen hankehakemuksen OKM:lle Löytöretki taiteeseen hankkeen rahoittamiseksi. Hanke ei kuitenkaan saanut rahoitusta. Vaalan kunta sai kuitenkin OKM:ltä oman hankerahoituksen Valentin Vaala elokuvafestivaalin toteutukseen. Valentin Vaalaan saatiin rahoitusta myös Keskitie säätiöltä. Vaalan kunta sai myös rahoituksen ELY:ltä Lumotun Hallan maan kunnostamiseen. Hankkeen kulut olivat 9122 €. Noin 4000 €:n avustus hankkeeseen liittyen tilitetään kunnalle vuonna 2022.

Lamminahon museotoiminnan toimintakulut olivat - 11 030 € ja vuosikate 8896 €. Kulttuuri ja tapahtumien toimintakulut olivat vuonna 2021 yhteensä - 9374 €. Tälle kustannuspaikalle oli kirjattu Valentin Vaala elokuvafestivaalin omarahoitusosuus. Valentin Vaalan OKM:n myöntämä avustus oli 25 000 €, toimintakulut 50 257 € ja Keskitie säätiön avustus 20 000 € ja toimintakulut 15 032 €.

	TP2021	TA2021 (muutos +alkuperäinen)	TOT%	Muutos € TA2021vsTP2020	TP2020
TOIMINTATUOTOT	47 135	4 200	1 122,25 %	4 200	0
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0,00 %	0	0
TOIMINTAKULUT	-94 815	-44 980	210,79 %	-32 696	-12 284
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-47 680	-40 780	116,92 %	-28 496	-12 284
Suunnitelman mukaiset poistot	0	0	0,00 %	0	0